YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

15 päivänä kesäkuuta 2000 *

Asiassa C-237/98 P,

Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH, kotipaikka München (Saksa), edustajanaan professori K. M. Meessen, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto P. Kinsch, 100 boulevard de la Pétrusse,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (toinen jaosto) asiassa T-184/95, Dorsch Consult vastaan neuvosto ja komissio, 28.4.1998 antaman tuomion (Kok. 1998, s. II-667) kumoamista ja valittajan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämien vaatimusten hyväksymistä,

vastapuolina:

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet S. Marquardt ja A. Tanca, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Euroopan inves-

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

tointipankin lakiasiainosaston ylijohtaja A. Morbilli, 100 boulevard Konrad Adenauer,

ja

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen pääneuvonantaja A. Rosas ja oikeudellinen neuvonantaja J. Sack, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajina ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: ensimmäisen jaoston puheenjohtaja L. Sevón, joka hoitaa viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit P. J. G. Kapteyn (esittelevä tuomari), P. Jann, H. Ragnemalm ja M. Wathelet,

julkisasiamies: A. La Pergola,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 14.10.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.12.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH on yhteisöjen tuomioistuimeen 6.7.1998 toimittamallaan valituksella hakenut muutosta EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-184/95, Dorsch Consult vastaan neuvosto ja komissio, 28.4.1998 antamaan tuomioon (Kok. 1998, s. II-667; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla on hylätty valittajan vaatimus sen vahingon korvaamisesta, jonka tämä väittää itselleen aiheutuneen yhteisön Irakin ja Kuwaitin kanssa käymän kaupan estämisestä 8 päivänä elokuuta 1990 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2340/90 (EYVL L 213, s. 1) vuoksi.

Tosiseikat ja asian käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

2 Asiaa koskevat oikeussäännöt ja valituksen taustalla olevat tosiseikat on esitetty valituksenalaisessa tuomiossa seuraavasti:

"2 Kantaja teki 30.1.1975 Irakin tasavallan rakennus- ja asuntoministeriön (jäljempänä Irakin ministeriö) kanssa sopimuksen, jonka mukaan kantaja sitoutui suorittamaan Iraq Express Way nro 1:n rakentamistöiden järjestelyyn ja valvontaan liittyviä palveluja. Tämä sopimus, joka tehtiin vähintään kuudeksi vuodeksi, on tämän jälkeen uusittu useita kertoja edellä mainittujen

töiden toteuttamista ja valvontaa varten. Tämän sopimuksen X lausekkeessa määrätään muun muassa, että mikäli sopimusehtojen tulkinnasta tai niihin perustuvista velvoitteista on erimielisyyksiä, sopimuspuolten on pyrittävä yhdessä saavuttamaan hyväksyttävä ratkaisu (X lausekkeen 1 kohta). Siinä tapauksessa, että nämä erimielisyydet jatkuvat, riita on ratkaistava suunnittelulautakunnassa, jonka päätös on lopullinen ja sitova. Mikään kyseisen sopimuksen perusteella tehty päätös ei kuitenkaan estä sopimuspuolia saattamasta asiaa myös toimivaltaisten irakilaisten tuomioistuinten ratkaistavaksi (X lausekkeen 2 kohta).

3 Kuten asiakirja-aineistosta ilmenee, vielä maksamattomat saatavat, jotka kantajalla oli vuoden 1990 alussa Irakin viranomaisilta edellä mainitun sopimuksen mukaisesti suoritettujen palvelujen perusteella, tunnustettiin kahdella 5.2. ja 6.2.1990 päivätyllä kirjeellä, jotka Irakin ministeriö oli osoittanut Rafidian Bank -nimiselle irakilaiselle pankille (jäljempänä Rafidian-pankki) ja joissa oli määräys siirtää kantajan tilille kyseiset velkasummat.

4 Yhdistyneiden Kansakuntien (jäljempänä YK) turvallisuusneuvosto antoi 2.8.1990 päätöslauselman nro 660 (1990), jossa se totesi, että kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta oli rikottu Irakin hyökättyä Kuwaitiin, ja vaati Irakin joukkojen välitöntä ja ehdotonta vetäytymistä Kuwaitin alueelta.

5 YK:n turvallisuusneuvosto antoi 6.8.1990 päätöslauselman nro 661 (1990), jossa se julistettuaan olevansa 'tietoinen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisista velvoitteista ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta' ja todettuaan Irakin jättäneen noudattamatta päätöslauselmaa nro 660 (1990) päätti Irakin ja Kuwaitin asettamisesta kauppasulkuun.

6 Vedoten 'Irakin hyökkäyksestä Kuwaitiin aiheutuva[an] vakava[an] tilan-[teeseen]' ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan nro 661 (1990) neuvosto antoi komission ehdotuksesta asetuksen N:o 2340/90 — — .

7 Asetuksen N:o 2340/90 1 artiklassa kielletään 7 päivästä elokuuta 1990 kaikkien Irakista tai Kuwaitista peräisin olevien tai sieltä tulevien tuotteiden tuonti yhteisön alueelle sekä kaikkien yhteisöstä peräisin olevien tai sieltä tulevien tuotteiden vienti näihin maihin. Kyseisen asetuksen 2 artiklassa kielletään 7 päivästä elokuuta 1990 a) kaikki kaupallinen toiminta ja kaupalliset liiketoimet, mukaan luettuna kaikki jo päättyneisiin tai osittain toteutettuihin liiketoimiin liittyvä toiminta, jonka tarkoituksena on suosia tai jonka seurauksena suositaan Irakista tai Kuwaitista peräisin olevien tai sieltä tulevien tuotteiden vientiä, b) kaikkien tuotteiden myynti tai toimittaminen niiden alkuperästä riippumatta Irakissa tai Kuwaitissa olevalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle taikka muulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle Irakin tai Kuwaitin alueella tai alueelta tapahtuvaa kaupallista toimintaa varten, ja c) kaikki toiminta, jonka tarkoituksena on suosia tai jonka seurauksena suositaan tätä myyntiä tai tätä tuotteiden toimittamista.

8 Kuten asiakirja-aineistosta ilmenee, 'Irakin tasavallan ylempi vallankumousneuvosto' antoi 16.9.1990 'tiettyjen hallitusten mielivaltaisiin päätöksiin' vedoten taannehtivasti 6.8.1990 alkaen lain nro 57 irakilaisten omaisuuden, etujen ja oikeuksien turvaamisesta Irakin alueella ja sen ulkopuolella (jäljempänä laki nro 57). Tämän lain 7 §:llä jäädytettiin kaikki Irakin vastaisia 'mielivaltaisia päätöksiä' tehneiden maiden hallituksilla, yrityksillä, yhteisöillä ja pankeilla tosiseikkojen tapahtuma-aikaan olevat omaisuudet, varat sekä niiden tuotto.

9 Koska kantaja ei ollut saanut edellä mainituissa Irakin ministeriön 5.2. ja 6.2.1990 päivätyissä kirjeissä tunnustettuja saataviaan Irakin viranomaisilta (ks. edellä 3 kohta), se kääntyi 4.8.1995 päivätyillä kirjeillään neuvoston ja komission puoleen vaatien niitä korvaamaan sille aiheutuneen vahingon siitä, että lain nro 57 vuoksi kyseisiä saatavia ei ollut enää mahdollista periä, koska tämä laki oli annettu yhteisön antaman asetuksen N:o 2340/90 vas-

tatoimenpiteenä. Kantaja väitti näissä kirjeissään, että yhteisön lainsäätäjä oli velvollinen korvaamaan toimijoille Irakin vastaisen kauppasulun asettamisesta aiheutuneen vahingon ja että se, ettei se ollut sitä tehnyt, aiheutti EY:n perustamissopimuksen 215 artiklan toisen kohdan mukaisesti yhteisön vastuun. Kantaja totesi lisäksi rekisteröineensä varotoimenpiteenä saatavansa Irakilta United Nations Iraq Claims Compensation Commissioniin.

10 Neuvosto kieltäytyi 20.9.1995 päivätyllä kirjeellään hyväksymästä kantajan vahingonkorvausvaatimusta.

11 Tämän vuoksi kantaja nosti 6.10.1995 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nyt esillä olevan kanteen."

3 Kantaja väitti kanteessaan, että koska laki nro 57 perustuu asetukseen N:o 2340/90, jolla otettiin käyttöön Irakin vastainen kauppasulku, yhteisön on korvattava vahinko, joka aiheutui siitä, että Irakin viranomaiset kieltäytyivät maksamasta velkojaan kantajalle. Kantaja väitti yhteisön vastuun perustuvan ensisijaisesti siihen periaatteeseen, että yhteisö on vastuussa laillisesta toimesta, koska kantajan omistusoikeutta oli loukattu pakkolunastusta vastaavalla tavalla, ja toissijaisesti siihen periaatteeseen, että yhteisö on vastuussa lainvastaisesta toimesta, koska kyseinen lainvastaisuus on johtunut nyt esillä olevassa asiassa siitä, että yhteisön lainsäätäjä oli jättänyt säätämättä kyseisen asetuksen antaessaan niiden vahinkojen korvausjärjestelmästä, jotka tämän asetuksen vuoksi aiheutuivat asianomaisille yrityksille.

Valituksenalainen tuomio

4 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisella tuomiolla kanteen kokonaisuudessaan.

5 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tuomion 59 kohdassa ensinnäkin, että lailliseen tai lainvastaiseen toimeen perustuvan sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun syntymisen edellytyksenä on joka tapauksessa se, että vahingon syntyminen ja tämän vahingon ja kyseessä olevan toimen välinen syy-yhteys näytetään toteen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomautti lisäksi, että lailliseen säädökseen perustuvan yhteisön vastuun syntymistä koskevasta oikeuskäytännöstä ilmenee, että jos tällainen periaate hyväksytään yhteisön oikeudessa, tällaisen vastuun syntymisen edellytyksenä on kuitenkin, että vahinko on epätavallinen ja erityinen.

6 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki tuomion 60—67 kohdassa ensinnäkin, oliko kysymyksessä oikeuskäytännössä tarkoitettu tosiasiallinen ja varma vahinko, ja huomautti, että kantajan on esitettävä yhteisöjen tuomioistuimille se näyttö, joka on tarpeen sen vahingon toteamiseksi, jonka kantaja väittää itselleen aiheutuneen.

7 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tämän perusteella tuomion 68 kohdassa, että kantaja ei ollut kyennyt osoittamaan oikeudellisesti riittävällä tavalla, että sille oli aiheutunut asiaa koskevassa oikeuskäytännössä tarkoitettu tosiasiallinen ja varma vahinko.

8 Toiseksi, vaikka oletettaisiin, että kantajan väittämää vahinkoa voitaisiin pitää "tosiasiallisena ja varmana", ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi tuomion 69 kohdassa, että lailliseen toimeen perustuvan yhteisön vastuun syn-

tymisen edellytyksenä on asetuksen N:o 2340/90 ja kyseisen vahingon välinen syy-yhteys.

9 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tältä osin tuomion 74 kohdassa, että vahinkoa ei voida yhdistää asetuksen N:o 2340/90 antamiseen vaan sitä vastoin Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan nro 661 (1990), jolla on määrätty Irakia koskevasta kauppasulusta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi näin ollen, että kantaja ei ollut näyttänyt toteen sen vahingon, jonka se väitti itselleen aiheutuneen, ja asetuksen N:o 2340/90 välistä välitöntä syy-yhteyttä.

10 Kolmanneksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi tuomion 75 kohdassa, että mikäli tosiasiallisen ja varman vahingon ja välittömän syy-yhteyden syntymisen edellytykset täyttyisivät, olisi tutkittava myös kysymystä siitä, voidaanko vahinkoa pitää erityisenä ja epätavallisena lailliseen toimeen perustuvaa yhteisön vastuuta koskevassa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla.

11 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi tuomion 82—85 kohdassa, että kantajan ei voitu katsoa kuuluvan sellaisten taloudellisten toimijoiden ryhmään, joiden omistusoikeutta olisi loukattu tavalla, joka erottaisi ne kaikista muista taloudellisista toimijoista, joiden saatavia ei ollut enää mahdollista periä yhteisön asettaman kauppasulun vuoksi. Kantaja ei siten voinut väittää, että sille olisi aiheutunut erityistä vahinkoa tai että se olisi tehnyt erityisen uhrauksen. Lisäksi Irakia oli jo ennen hyökkäystä Kuwaitiin pidettävä "suuren riskin maana". Sen vahingon, jonka kantaja väitti itselleen aiheutuneen, ei siten voitu katsoa ylittävän kyseiseen taloudelliseen toimintaan kuuluvia riskejä.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi tuomion 89 kohdassa, että kantajan vahingonkorvausvaatimus, joka perustui sopimussuhteen ulkopuoliseen yhteisön vastuuseen "laillisesta" toimesta, ei ollut perusteltu, ja se oli näin ollen hylättävä.

13 Valituksenalaisen tuomion 90 kohdasta ilmenee, että kantaja katsoi toissijaisesti yhteisön vastuun perustuvan "lainvastaiseen" toimeen, mikäli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoisi, ettei kantajalla ollut oikeutta saataviensa käypää arvoa vastaavaan korvaukseen vaan ainoastaan kiinteään korvaukseen aiheutuneesta vahingosta. Kantaja väitti tältä osin, että yhteisön vastuun syntymisen edellytys täyttyi eli oli toteutettu lainvastainen toimi ja että lainvastaista oli se, että asiassa oli laiminlyöty yleisen oikeusperiaatteen muodostava korvausvelvollisuus tai velvollisuus säätää korvauksesta niille, joiden omistusoikeutta on loukattu tuottamuksesta riippumattomalla tavalla.

14 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi tältä osin tuomion 98 ja 99 kohdassa, että kantajan ensisijaista vaatimusta tutkittaessa ilmeni, ettei kantajalla voitu katsoa olevan oikeutta saada korvausta, koska se ei ollut kyennyt näyttämään toteen muun muassa sitä, että sille olisi aiheutunut tosiasiallista ja varmaa vahinkoa.

15 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi näin ollen tuomion 99 ja 100 kohdassa, että siitä riippumatta, mikä merkitys annetaan sille erolle, jonka kantaja on todennut sen saatavien käypää arvoa vastaavaa korvausta koskevan mahdollisen oikeuden ja kiinteää korvausta koskevan mahdollisen oikeuden välillä, myös kantajan toissijainen vaatimus on hylättävä, koska nämä kaksi vaatimusta koskevat saman vahingon korvaamista.

Valitus

16 Valitus perustuu 18 valitusperusteeseen, jotka voidaan ryhmitellä seuraavasti:

— tosiasiallisen ja varman vahingon syntyminen (1.—3. valitusperuste)

— välittömän ja ennakoitavissa olevan syy-yhteyden olemassaolo (4.—6. valitusperuste)

— epätavallisen ja erityisen vahingon syntyminen (7.—16. valitusperuste)

— oikeus saada korvausta lailliseen toimeen perustuvasta vahingosta (17. valitusperuste)

— oikeus saada korvausta vahingosta, joka on aiheutunut siitä, että yhteisön lainsäätäjä ei ole käyttänyt harkintavaltaansa vahingonkorvauksen suuruudesta päättäessään (18. valitusperuste, joka esitetään toissijaisesti).

Alustavat huomautukset

17 Aluksi on todettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen huomauttaneen valituksenalaisen tuomion 59 kohdassa perustellusti, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan lailliseen tai lainvastaiseen toimeen perustuvan sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun syntymisen edellytyksenä on joka tapauksessa se, että vahingon syntyminen ja tämän vahingon ja kyseisen toimen välinen syy-yhteys näytetään toteen (ks. asia 26/81, Oleifici Mediterranei v. Euroopan talousyhteisö, tuomio 29.9.1982, Kok. 1982, s. 3057, 16 kohta ja yhdistetyt asiat C-258/90 ja C-259/90, Pesquerias De Bermeo ja Naviera Laida v. komissio, tuomio 7.5.1992, Kok. 1992, s. I-2901, 42 kohta).

18 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi niin ikään perustellusti, että asiaa koskevasta oikeuskäytännöstä ilmenee, että mikäli yhteisön vastuu laillisesta toimesta pitäisi hyväksyä yhteisön oikeudessa, tällaisen vastuun syntyminen edellyttäisi joka tapauksessa "epätavallisen" ja "erityisen" vahingon olemassaoloa (ks. yhdistetyt asiat 9/71 ja 11/71, Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit ja Grands Moulins de Paris v. komissio, tuomio 13.6.1972, Kok. 1972, s. 391, 45 ja 46 kohta ja asia 59/83, Biovilac v. Euroopan talousyhteisö, tuomio 6.12.1984, Kok. 1984, s. 4057, 28 kohta).

19 Tästä seuraa, että sopimussuhteen ulkopuolinen yhteisön vastuu voi syntyä esillä olevan asian tavoin "laillisesta" säädöksestä ainoastaan, jos kahdessa edellisessä kohdassa mainitut kolme edellytystä eli vahingon syntymistä, vahingon ja yhteisön toimielinten säädöksen välistä syy-yhteyttä sekä vahingon epätavallisuutta ja erityisyyttä koskevat edellytykset täyttyvät samanaikaisesti.

Tosiasiallinen ja varma vahinko

20 Valittaja katsoo ensimmäisessä valitusperusteessaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan valituksenalaisen tuomion 68 kohdassa, että valittaja ei ollut kyennyt riittävän perustellusti näyttämään toteen, että sille oli aiheutunut asiaa koskevassa oikeuskäytännössä tarkoitettu tosiasiallinen ja varma vahinko.

21 Valittaja väittää tältä osin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut väärin valittajan kanteessaan käyttämää ilmaisua "mahdottomuus periä". Valittaja ei ole missään vaiheessa väittänyt, että sen saatavat Irakilta olisivat oikeudellisesti lakanneet olemasta. Päinvastoin valittaja on todennut, ettei se voinut periä kyseisiä saatavia silloin, toisin sanoen tilapäisesti, ja että tämä seikka merkitsi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettua tosiasiallista

vahinkoa. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on virheellisesti katsonut, että tällainen vahinko voi aiheutua vain siitä, että saatavien maksamisesta kieltäydytään lopullisesti.

22 Neuvosto ja komissio väittävät ennen kaikkea, että valittaja ei ole täsmentänyt, millä tavoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi soveltanut väärin sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevassa oikeuskäytännössä vahvistettuja edellytyksiä. Neuvoston mielestä "mahdottomuus periä" valittajan saatavia Irakin viranomaisilta ei ole oikeudellinen käsite.

23 Aluksi on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomautti perustellusti, että kantajan on esitettävä yhteisöjen tuomioistuimille se näyttö, joka on tarpeen sen vahingon toteamiseksi, jonka kantaja väittää itselleen aiheutuneen (asia 26/74, Roquette Frères v. komissio, tuomio 21.5.1976, Kok. 1976, s. 677, 24 kohta ja asia C-362/95 P, Blackspur DIY ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 16.9.1997, Kok. 1997, s. I-4775, 31 kohta).

24 Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 61 kohdassa seuraavaa: " — — vaikka asianosaiset eivät ole kiistäneet sitä, että kantajan saatavia ei ole edelleenkään maksettu, kantajan esittämä näyttö ei kuitenkaan ole oikeudellisesti riittävää sen osoittamiseksi, että Irakin viranomaiset olisivat kieltäytyneet lopullisesti maksamasta velkojaan asetuksen N:o 2340/90 antamisen vuoksi. Kantaja ei ole esittänyt näyttöä, josta ilmenisi, että se olisi todellisuudessa ollut yhteydessä tai edes yrittänyt saada yhteyttä joko asianomaisiin Irakin viranomaisiin tai Rafidian-pankkiin selvittääkseen, miksi Irakin ministeriön 5.2. ja 6.2.1990 päivätyillä kirjeillä annettuja, kantajan saatavia koskevia maksumääräyksiä Rafidian-pankille ei ollut vielä pantu täytäntöön."

25 Lisäksi on huomattava, että yhteisöjen tuomioistuimet eivät voi arvioida tosiasiallisen ja varman vahingon syntymistä abstraktisti, vaan sitä on arvioitava kunkin käsiteltäväksi saatetun yksittäistapauksen täsmällisten tosiseikkojen perusteella.

26 Silloin kun valittaja väittää, kuten nyt esillä olevassa asiassa, että sille on aiheutunut tosiasiallinen ja varma vahinko siitä, ettei se voi periä saataviaan tilapäisesti yhteisön säädöksen hyväksymisen seurauksena, se, ettei näitä saatavia ole vielä maksettu vahingonkorvausvaatimuksen esittämispäivänä, ei riitä osoittamaan, ettei kyseisiä saatavia voisi enää periä, eikä sen perusteella voida päätellä kysymyksessä olevan oikeuskäytännössä tarkoitettu tosiasiallinen ja varma vahinko.

27 Tältä osin valittajan on näytettävä toteen ainakin, että se on käyttänyt kaikkia mahdollisia tapoja ja käytettävissä olleita oikeussuojakeinoja saataviensa perimiseksi.

28 Tällä tavoin on ymmärrettävä valituksenalaisen tuomion 61 kohta, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että valittajan esittämä näyttö ei ollut oikeudellisesti riittävää sen osoittamiseksi, että Irakin viranomaiset olisivat kieltäytyneet lopullisesti maksamasta tälle velkojaan.

29 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä päätyessään tällaiseen toteamukseen.

30 Ensimmäinen valitusperuste on siten hylättävä perusteettomana.

31 Toisessa valitusperusteessaan valittaja väittää, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 68 kohdassa, että valittaja ei ollut kyennyt näyttämään tosiasiallisen ja varman vahingon syntymistä, se on tukeutunut syihin, jotka joko eivät ole merkityksellisiä tai jotka ovat oikeudellisesti virheellisiä tai johtavat asiakirja-aineistosta ilmenevien tosiseikkojen huomioon ottamiseen vääristyneellä tavalla.

32 Neuvosto ja komissio väittävät, että valittaja kiistää erityisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiasiallista ja varmaa vahinkoa koskevan arvioinnin. Ne katsovat kuitenkin, että valittaja ei ole täsmentänyt selvästi valituksessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemää oikeudellista virhettä. Neuvoston ja komission mukaan valittajan väitteitä on pidettävä pyrkimyksenä saada yhteisöjen tuomioistuin arvioimaan uudestaan todisteita.

33 Ensinnäkin on todettava, että siltä osin kuin tämä toinen valitusperuste koskee tosiasiallisen ja varman vahingon syntymisestä valituksenalaisessa tuomiossa esitettyjen perustelujen merkityksettömyyttä tai oikeudellista virheellisyyttä, se on hylättävä samoista syistä kuin ensimmäinen valitusperuste.

34 Toiseksi on huomattava, että siltä osin kuin tämä valitusperuste perustuu muihin kuin ensimmäisen valitusperusteen yhteydessä hylättyihin väitteisiin, näillä väitteillä pyritään kyseenalaistamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamat ja arvioimat tosiseikat.

35 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen toisaalta määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi ensimmäisen oikeusasteen tuo-

mioistuimelle toimitetusta aineistosta, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tosiseikaston arviointi ei näin ollen ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin (ks. asia C-390/95 P, Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomio 11.2.1999, Kok. 1999, s. I-769, 29 kohta).

36 Näin ollen ainoastaan siinä tapauksessa, että valittaja väittäisi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehneen toteamuksia, joiden paikkansapitämättömyys käy ilmi asiakirja-aineistosta, tai ottaneen sille esitetyt todisteet vääristyneellä tavalla huomioon, väitteet tosiseikkoja koskevista toteamuksista ja niiden arvioinnista valituksenalaisessa tuomiossa voitaisiin ottaa tutkittaviksi.

37 Valittaja väittää, että tästä on kysymys ensinnäkin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 61 kohdassa tekemässä toteamuksessa, jonka mukaan valittaja ei ole esittänyt näyttöä, josta ilmenisi, että se olisi todellisuudessa ollut yhteydessä tai edes yrittänyt saada yhteyttä joko asianomaisiin Irakin viranomaisiin tai Rafidian-pankkiin selvittääkseen, miksi Rafidian-pankille annettuja maksumääräyksiä ei ollut vielä pantu täytäntöön. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen muut toteamukset ja asiakirja-aineiston sisältö ovat valittajan mielestä ristiriidassa tämän toteamuksen kanssa.

38 Valituksenalaisen tuomion 62 kohdasta ilmenee ensinnäkin, että valittaja on myöntänyt, ettei se ole käynyt kirjeenvaihtoa Irakin viranomaisten kanssa. Toiseksi 65 kohdasta ilmenee myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kehotettua prosessinjohtotoimella valittajaa täsmentämään, onko se ryhtynyt tarvittaviin toimiin lain nro 57 kumoamisen jälkeen saadakseen maksun saatavistaan, valittaja on vastannut tähän ainoastaan, että kyseistä lakia ei voida pitää Irakin maksusta kieltäytymisen syynä.

39 Tätä väitettä ei näin ollen voida hyväksyä.

40 Valittaja vetoaa tämän jälkeen siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 66 kohdassa tekemä toteamus, jonka mukaan valittaja ei ole edes yrittänyt turvautua sopimuksessa tältä osin määrättyihin oikeussuojakeinoihin, ei perustu lainkaan asiakirja-aineistoon.

41 Tältä osin on todettava asiakirja-aineistosta ilmenevän, että valittaja on esittänyt selvitystä tällaisten oikeussuojakeinojen olemassaolosta ja että se on ainoastaan todennut pyytäneensä paikallista virkamiestä "hankkimaan ja toimittamaan luottamuksellisia selontekoja jopa kauppasulun jatkamisen jälkeen, jotta maksumääräykset pantaisiin kokonaisuudessaan täytäntöön". Valittaja on lisäksi valituksessaan myöntänyt, että tämä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus pitää aineellisesti paikkansa.

42 Näin ollen väitettä, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamukset sopimukseen perustuvien oikeussuojakeinojen käyttämättä jättämisestä eivät pitäisi paikkaansa, ei voida hyväksyä.

43 Valittaja kiistää vielä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 66 kohdassa esittämän arvioinnin, jonka mukaan asetuksen N:o 2340/90 laajentamisesta ja muuttamisesta 29 päivänä lokakuuta 1990 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 3155/90 (EYVL L 304, s. 1) ei olisi estänyt sitä valtuuttamasta irakilaisia asianajajia ja siten maksamasta heille palkkioita. Tältä osin valittaja väittää ennen kaikkea, että irakilaisten asianajajien palkkiot olisivat suosineet Irakin taloutta, mikä oli kielletty asetuksella N:o 3155/90.

44 Tästä väitteestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 66 kohdassa, että "vaikka Irakin sisäinen tilanne Persianlahden sodan päättymisen jälkeen huomioon ottaen ulkomaisten yritysten saattaakin olla vaikea turvautua irakilaisiin asianajajiin ratkaistakseen riitansa Irakin viranomaisten kanssa, on kuitenkin niin, että toisin kuin kantaja väittää, tällainen vaikeus ei johdu asetuksesta N:o 3155/90, koska siinä ainoastaan kielle-

tään yhteisössä tai sen alueelta sellaisten palvelujen, joiden tarkoituksena on edistää tai joiden vuoksi suositaan Irakin taloutta, tarjoaminen Irakissa oleville luonnollisille henkilöille tai tässä maassa rekisteröidyille oikeushenkilöille, mutta siinä ei kielletä sitä, että Irakissa toimivat luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt tarjoavat palveluja kolmansille tässä maassa".

45 Valittaja ei myöskään valituksessaan vetoa mihinkään seikkaan, joka osoittaisi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 66 kohdassa esittämän toteamuksen paikkansapitämättömyys kävisi ilmi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitetyistä selvityksistä. Tästä seuraa, että väite, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt asetuksen N:o 3155/90 sisältöä koskevan arviointivirheen, ei ole perusteltu ja se on siten hylättävä.

46 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei näin ollen voida väittää tehneen toteamuksia, joiden paikkansapitämättömyys ilmenisi asiakirja-aineistosta, tai ottaneen sille esitettyjä todisteita vääristyneellä tavalla huomioon.

47 Edellä esitetyn perusteella toinen valitusperuste on hylättävä kokonaisuudessaan, koska se on osittain perusteeton ja osittain jätettävä tutkimatta.

48 Kolmannessa valitusperusteessaan valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole yrittänyt selventää itse toteamaansa tosiseikastoa, koska se ei ole käyttänyt hyväkseen eikä myöskään kiistänyt valittajan esittämiä merkityksellisiä todisteita, joista joitakin ei ole edes käsitelty. Tästä seuraa valittajan mukaan, että todistelua koskevia perustavanlaatuisia sääntöjä ei ole noudatettu ja että perustelut ovat ainakin puutteellisia. Se vaatii tämän vuoksi valituksenalaisen tuomion kumoamista ja asian palauttamista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen uusien todisteiden arvioimista varten.

49 Toteamalla pelkästään olevansa eri mieltä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tiettyjen todisteiden arvioinnista valittaja pyrkii tällä kolmannella valitusperusteellaan siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioisi näitä todisteita uudelleen valituksenalaisen tuomion kumoamisen jälkeen.

50 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen näyttöarvoa (ks. asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994, Kok. 1994, s. I-1981, 66 kohta ja em. asia Blackspur DIY ym. v. neuvosto ja komissio, tuomion 29 kohta).

51 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 11 kohdassa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei tarvitse perustella nimenomaisesti arviointiaan kunkin sille esitetyn todisteen näyttöarvosta varsinkaan, jos se katsoo, etteivät ne ole asiaankuuluvia eivätkä merkityksellisiä asian ratkaisun kannalta, jollei velvollisuudesta noudattaa todistustaakkaa ja todistelua koskevia menettelysääntöjä ja yleisiä periaatteita tai velvollisuudesta olla ottamatta selvitysaineistoa vääristyneellä tavalla huomioon muuta johdu.

52 Tästä seuraa, että kolmas valitusperuste on jätettävä tutkimatta ja että näin ollen yhtään niistä kolmesta valitusperusteesta, jotka koskevat valittajalle aiheutunutta tosiasiallista ja varmaa vahinkoa, ei voida hyväksyä.

53 Kuten tämän tuomion 19 kohdassa on jo todettu, sopimussuhteen ulkopuolinen yhteisön vastuu voi syntyä esillä olevan asian tavoin laillisesta säädöksestä ainoastaan, jos kolme edellytystä eli vahingon syntymistä, vahingon ja yhteisön toimielinten säädöksen välistä syy-yhteyttä sekä vahingon epätavallisuutta ja erityisyyttä koskevat edellytykset täyttyvät samanaikaisesti.

54 Kyseisten edellytysten samanaikaisuus merkitsee sitä, että jos yksi niistä ei täyty, sopimussuhteen ulkopuolinen yhteisön vastuu sen toimielimen antamasta laillisesta säädöksestä ei voi syntyä. Nyt esillä olevassa asiassa valitus on hylättävä kaiken edellä esitetyn perusteella ilman, että siinä esitettyjä 14.—17. valitusperustetta olisi syytä tutkia.

Yhteisön lainsäätäjän laiminlyönti käyttää harkintavaltaansa vahingonkorvauksen määrästä päättäessään

55 Valittaja katsoo toissijaisesti esittämässään 18. valitusperusteessaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 99 kohdassa esittämä kanta perustuu oikeudelliseen virheeseen. Se väittää, että asiakirja-aineiston mukaan se ei ole esittänyt toissijaista vaatimusta vaan ainoastaan tukenut vahingonkorvausvaatimustaan toissijaisella perustelulla ja että toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, sillä on oikeus vähintäänkin vahingonkorvaukseen laillisen säädöksen perusteella, koska yhteisön lainsäätäjä on tässä säädöksessä jättänyt käyttämättä harkintavaltaansa vahingonkorvauksen määrästä päättäessään.

56 Tältä osin on todettava, että vaikka yhteisön lainsäätäjän oletettaisiinkin olevan yhteisön oikeuden mukaan velvollinen käyttämään harkintavaltaansa vahingonkorvauksen määrästä päätettäessä, kuten valittaja väittää, valittajan olisi ainakin näytettävä, että sille on aiheutunut tosiasiallinen ja varma vahinko.

57 Koska valitusperusteet, jotka koskevat tällaisen vahingon syntymistä, on hylätty, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, että valittajalla ei voitu katsoa olevan oikeutta saada korvausta, koska

se ei ollut kyennyt näyttämään toteen muun muassa sitä, että sille olisi aiheutunut tosiasiallista ja varmaa vahinkoa. Näin ollen myös 18. valitusperuste on hylättävä.

58 Tästä seuraa, että valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

59 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan 118 artiklan nojalla valituksen käsittelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska neuvosto on vaatinut valittajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska valittaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Valitus hylätään.

2) **Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Sevón Kapteyn Jann

Ragnemalm Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä kesäkuuta 2000.

R. Grass D. A. O. Edward

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja